

Εκδίδεται ἅπαξ ἡ δὲ
τοῦ μηνὸς τιμὴ συνδρο-
μῆς ἐντὸς τοῦ κράτους
κατ' ἔτος Δραχμ. 13

Καθ' ἑξαμηνίαν 6, 50

Διὰ τοὺς ἐκτὸς τοῦ
κράτους κατ' ἔτος 16

Καθ' ἑξαμηνίαν 8

Ἐπιστάται τῆς συνδρομῆς
ἐντὸς τοῦ κράτους οἱ ΚΚ.
Δημοδιδάσκαλοι.

Ἐκτὸς τοῦ κράτους οἱ
ΚΚ. Πρόξενοι τῆς Ἑλλ.
Κυβερνήσεως.

Τιμὴ καταχωρήσεως
διατριβῶν φιλολογικῶν,
ἀγγελιῶν, βιβλίων κ. ἄλλα
ἀποβλέπουσιν ἰδιαίτερον
συμμέρον λεπτὰ 10 ἀνὰ
σίχλον ἀπὸ σελήνας 50.

1839

Ο ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ.

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΠΕΡΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΑΝΑΤΡΟΦΗΣ.

Πηγή και ῥίζα κλοακλαθίας τὸ νομίμου τυχεῖν παιδείας —
Μεγάλη τοι ῥοπή πρὸς ἀρετῆς κήσιν ἔσιν ἔθῃ, και
παιδείαι, και διδασκαλῖαι και βίον ἀγωγαί

Πλουτ. περι παιδων ἀγωγῆς.

ἰουνίου 30

Περὶ ἠθικῆς ἀνατροφῆς.

(Συνέχεια ἴδε σελ. 113).

Ἡ ἄμιλλα διεγείρει τὴν φιλοτιμίαν τῶν μαθητῶν εἰς
τὴν πρόδον· αἱ δὲ βραβεύσεις και οἱ ἔπαινοι διατηροῦσι
τὴν ἄμιλλαν. Ἄλλ' ὅμως χρειάζεται μεγάλη προσοχὴ εἰς
τὸ νὰ μὴ ἦναι και αἱ βραβεύσεις και οἱ ἔπαινοι τοιοῦτοι·
ὥστε νὰ κάμωσι τοὺς μαθητὰς ὑπερφιλάντους, ὑπερφάνους,
μυτκαιοφρονας, ὑδριστὰς και κατωφρονητὰς τῶν ἄλλων,

Καὶ οἱ φόγοι δὲ ὁμοίως καὶ αἱ ἐπιπλήξεις, καθὼς καὶ αἱ ποιναὶ δὲν πρέπει νὰ ἦναι κακωτικάι τοῦ σώματος καὶ σκληρυντικάι τῆς καρδίας, ἢ ἐξουθεντικάι τοῦ φρονήματος καὶ ἐξαχρειωτικάι τοῦ ἤθους· διότι τὰ τοιαῦτα, ὅχι μόνον μᾶς ἀπομακρύνουσιν ἀπὸ τὸ σκοπούμενον, τὴν ὀρθὴν δηλ. ἀνατροπὴν καὶ ἐλευθέρου παιδείαν, ἀλλὰ καὶ κακὰς συνεπείας ἔχουσι, καὶ εἰς κινδύνους δύνανται νὰ μᾶς φέρωσι, καθὼς ἀπεδείξαμεν εἰς τὰ προηγούμενα (1).

Ὁ διδάσκαλος, ὅστις φέρεται πρὸς τοὺς μαθητὰς μὲ ἡμερότητα, με ἀμεροληψίαν, με δικαιοσύνην καὶ μ' ἐπιμονήν, ὅστις τοὺς διδάσκει τὰ χρέη, τοὺς προτρέπει καὶ νοθεύει πατρικῶς, δεκνύων εἰς αὐτοὺς τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν, τὸ ὠφέλιμον καὶ τὸ βλαβερόν, τὸ συμφέρον καὶ ἀσύμφωρον, καὶ τοὺς κάμνει προσεκτικούς εἰς τὰς συνεπείας καὶ εἰς τὰ ἀποτελέσματα τῶν πράξεών των· ὁ τοιοῦτος διδάσκαλος δὲν ἔχει χρεῖαν πολλῶν ποινῶν καὶ τιμωριῶν, οἷδὲ πιταλωμάτων, ἢ γονυκλισιῶν καὶ φυλακίσεων, ἢ ἄλλων σκληρῶν καὶ ἀπανθρώπων τιμωριῶν· ἀρκεῖ μόνον νὰ ἔχη διωρισμένους τόπους χωριστοὺς, εἰς τοὺς ὁποίους νὰ καταδικάζη νὰ κἀθηνται καὶ νὰ ἐργάζωνται οἱ ἄτακτοι, οἱ ῥυπαροὶ, οἱ ἀμελεῖς· νὰ σημειῶνῃ ἐπὶ τοῦ μελανοπίνακος τοὺς τοιοῦτους φαινομένους ἀδιωρθοῦς μὲ μόνην τὴν ἀνω ῥηθίσαν ποινήν, ν' ἀποκλείη τοὺς παραχοποιοὺς ἀπο τὰς διασκευάσεις, τὰς γινομένας κατὰ τὰς ὥρας τῶν ἀναπαύσεων ν' ἀντιμειβῇ τοὺς ἐπιμαλεῖς καὶ εὐτάκτους μὲ εὐνημα (τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ ἐξαργυρώνωνται τακτικῶς) νὰ κατα-

(1) Ἰδε τὸ περὶ ἰδιαιτ. καθηκόντων τοῦ δημοδιδ. σελ. 27 καὶ 55.

γράφῃ αὐτοὺς εἰς τοὺς πίνακας τῆς τιμῆς, νὰ κρατῇ πρὸ πάντων τὰ κάτοπτρα τῆς διαγωγῆς, καθὼς καὶ τὰς συνήθειας σημειώσεις ἐπὶ τῶν κατατιγίων, λαμβανόμενας ὑπὸ ψῆφου καὶ γνωστοποιουμένας ἐπὶ τῶν δημοσίων ἐξετάσεων· ὅλα ταῦτα εἶναι ἱκανὰ νὰ διεγείρωσι τὴν φιλοτιμίαν, νὰ διατηρῶσι τὴν εὐταξίαν, τὴν πειθαρχίαν καὶ τὴν ἀμίλλαν μεταξὺ τῶν μαθητῶν, καὶ νὰ χαλινώνωσι τοὺς ἄτακτους.

Ὁ διδάσκαλος παιδεύων ἢ ἀνταμείβων, ἐπαινῶν ἢ ψέγων, πρέπει νὰ ἦναι βεβαιωμένος περὶ τῆς ἀξιοπαίτου ἢ περὶ τῆς ἀξιοποίνου πράξεως, καὶ οὕτω νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν τεταγμένην ποινήν ἢ ἀμοιβήν· καὶ ὁ μαθητὴς δὲ πρέπει νὰ ἦναι πεπεισμένος, ὅτι τυχαῖναι τῶν δικαίων κατὰ τὰ ἔργα του, μηδὲ νὰ τῷ περάσῃ ποτὲ ἡ ἰδέα ἀπὸ τὸν νοῦν, ὅτι, ἂν σφάλη, θέλει παραβλεφθῆ ἀτιμώρητος, ἢ ὅτι τιμωρεῖται ἀδίως, ἢ ὅτι ἀναξίως καὶ κατὰ χάριν ἀνταμειβεται. Αἱ ποιναὶ καὶ ἀμοιβαὶ ἄλλως δὲν δύνανται νὰ ἔχωσι κάμμιαν ἰσχύν εἰς τὸν νοῦν τοῦ μαθητοῦ, εἰμὴ ὅταν ὅλοι γνωρίζωσιν ὅτι εἶναι ἀναπόφευκτοι, καὶ ὅλοι εἶναι πεπεισμένοι περὶ τῆς δικαιοσύνης καὶ ἀμεροληψίας τοῦ διδασκάλου.

Τὰ ἐν τῷ τοῦ σχολείου δημοσίᾳ γινόμενα σφάλματα πρέπει καὶ δημοσίᾳ νὰ παιδεύωνται· διὰ δὲ σφάλματα μὴ γινόμενα γνωστὰ εἰς τοὺς μαθητὰς πρέπει ὁ σφάλλον ἰδιαιτέρως νὰ νοθεύτῃται κατὰ πρώτην καὶ δευτέραν φοράν μὲ τὴν παρατήρησιν, ὅτι ἐν ὑποτροπῇ θέλει τιμωρηθῆ ἐνώπιον τῶν συμμαθητῶν του πρὸς κατατιγίον του. Ὄταν ὁ πολλακίς προτραπείς ἐπιμένῃ ἀδιόρθωτος εἰς τὰ αὐτὰ, ὅταν ὁ σφάλλον φαίνεται, ὅτι ἐκ κακῆς προαιρέσεως καὶ διὰ κακίαν ψυχῆς σφάλλει, ἢ πράττει κἀνὲν σφάλμα μέγα καὶ ἔκτακτον, τότε εἶναι ἀνάγκη νὰ θεατριζέται εἰς τοὺς μαθητὰς. Μετὰ τὸ

τέλος τῶν μαθημάτων ὁ διδάσκαλος ἐλέγχει εἰς ἐπήκοον τῶν μαθητῶν τὸν ἀμαρτήσαντα καὶ καταδικάζει αὐτὸν εἰς τὴν ὠρισμένην ποινήν, ἀφοῦ ἀποδείξῃ τὴν προερχομένην βλάβην ἐκ τοῦ προκειμένου εἰς τιμωρίαν ἀμαρτήματος, καὶ προτρέψῃ τοὺς ἀκροατὰς του νὰ φυλάττωνται ἀπ' αὐτὸ τὰ ἀμάρτημα. Ἐνίοτε ἐμπορεῖ νὰ γίνεταί ὁ θεατρισμός ἐνώπιον τῶν ἐπιθεωρητικῶν ἐπιτροπῶν ἢ καὶ ἄλλων ἀνωτέρων ἀρχῶν· ἀλλ' ὁ τοιοῦτος πρέπει νὰ γίνεταί σπανίως λαμβανόμενων ὑπ' ὄψιν τῶν περιπτώσεων τοῦ σφάλματος καὶ τῆς ἠθικότητος τοῦ σφάλματος. Ἡ δὲ ἀποβολὴ ἀπὸ τὸ σχολεῖον πρέπει νὰ ᾔηται ἢ ἐσχάτη ποινή, ἐπιβαλλομένη εἰς ὠρισμένας περιπτώσεις, καὶ ὅτε δὲν δίδει πλέον ὁ ἀμαρτάνων κἀμυμὴν ἐλπίδα διορθώσεως.

Πρέπει νὰ συγχωρῆται εἰς τὸν ἀμαρτάνοντα ἡ ἀπολογία καὶ ἡ δικαιολογία, γινόμεναί πάντοτε μὲ τὸ ἀπαιτούμενον σέβας πρὸς τὸν διδάσκαλον καὶ μὲ ἀλήθειαν. Ἔς τινα μάλιστα ἐκτακτὰ ἀμαρτήματα πρέπει νὰ συζηνηταὶ καὶ δηκασῆριον ἐξ αὐτῶν τῶν μαθητῶν, κατὰ τὰ διαγεγραμμένα εἰς τὸν ὁδηγὸν τῆς μεθόδου, καὶ νὰ κρίνεται ὑπ' αὐτῶν ὁ κατηγορούμενος (1)· εἰς τὰ τοιαῦτα ὁ δημοδιδάσκαλος θελεῖ λαμβάνει ἀφορμὴν νὰ παρατηρῇ καὶ νὰ ἐπαυξάνῃ τὰ ἠθικὰ προτερήματα τῶν μαθητῶν, καὶ τὴν κλίσιν αὐτῶν πρὸς τὴν φιλομάθειαν καὶ τὴν δικαιοσύνην.

Ἄπαξ τῆς ἐβδομάδος κατὰ Σάββατον, ὅτε ἀνγκινώσκονται οἱ κανονισμοὶ καὶ αἱ διατάξεις τοῦ σχολείου, εἶναι

καλὸν νὰ γίνεταί καὶ μικρὰ ἠθικὴ διδασκαλία ἐπὶ τῶν ἀμαρτημάτων καὶ ποινῶν, ἐπὶ τῶν κακιῶν καὶ τῶν ἀρετῶν, ἀποδεικνυομένων τῶν ἐξ αὐτῶν προερχομένων κακῶν ἢ καλῶν ἀποτελεσμάτων, μὲ παραδείγματα καὶ διηγήματα διάφορα ἐκ τῶν συμβαινόντων εἰς τὸν κοινωνικὸν βίον, καὶ μάλιστα ἐκ τῶν καθημερινῶν περιστατικῶν τῶν γινομένων γνωστῶν καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς μαθητὰς.

Ἡ τοῦ διδασκάλου φροντίς καὶ ἡ ἐπίβλεψις ἐπὶ τῆς ἠθικῆς διαγωγῆς τῶν μαθητῶν δὲν πρέπει νὰ περιορίζεται μόνον ἐντὸς τοῦ σχολείου, ἀλλ' ἀκόμη καὶ ἐξω αὐτοῦ· καὶ κυρίως εἰς τὰς ὁδοὺς, εἰς τοὺς περιπάτους, εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ πανταχοῦ, ὅπου οἱ μαθηταὶ δὲν δύνανται νὰ ᾔηται ὁμοῦ μὲ τοὺς γονεῖς των. Ἀφοῦ μάλιστα στοχασθῶμεν ὅτι παρ' ἡμῖν ὁ δημοδιδάσκαλος πρέπει νὰ ᾔηται ὁ πρῶτος τῆς ἀνατροφῆς ἐπιμελητῆς, ἀναπληρῶν καὶ τῶν πολλῶν γονέων ἢ τὴν εἰς τοῦτο ἀράθειαν ἢ τὴν ἀδιαφορίαν, ἐννοοῦμεν ὅτι αὐτὸς χρεωθεῖ νὰ ἔχη πανταχοῦ τὴν ἠθικὴν ἐπίβλεψιν τῶν μαθητῶν του, ἀν θελήσῃ νὰ μὴ ματαιώνωνται οἱ περὶ ἀνατροφῆς αὐτῶν κόποι του. Ὅθεν εἰς μὲν τὰς ὁδοὺς θελεῖ εἶχει εὐταξίας ἐνοριῶν ὁδηγοῦντας καὶ ἐπιβλέποντας τοὺς μαθητὰς· εἰς δὲ τὴν ἐκκλησίαν θελεῖ τοὺς ὁδηγεῖ αὐτὸς τὰς ἐορτὰς καὶ ἐπιβλέπει, καθὼς καὶ εἰς τὴν οἰκίαν θελεῖ πληροφορεῖται ἐκ τῶν ἐπὶ τοῦ κατόπρου σημειώσεων καὶ ἐκ τῶν ἄλλων πληροφοριῶν, τὰς ὁποίας θελεῖ λαμβάνει, μεταχειριζόμενος τὰ πρὸς τοῦτο διατεταγμένα, πρὸς τῶν γονέων περὶ ἐκάστου μαθητοῦ.

(ἀκολουθεῖ).

(1) Ἰδε Ὁδ. σελ. 103.

Συνέχεια τοῦ 17 § (ἴδε σελ. 130)

Ἐκτός δὲ τούτων δυνάμεθα νὰ ἀπασχολῶμεν ἀπ εὐθείας τὴν ἐξωτερικὴν ἐνέργειαν· π. χ. τὸ νὰ κατγράφηται τὸ πλεόν ἀξιοπαράτηρον, νὰ προσπεριγράφηται εἰς τὸν μαυροπίνακα, ὅστις ἀπὸ κἀνὸν διδασκῆριον δὲν ἔπρεπε νὰ λείπῃ. τὸ νὰ ἐπαναλαμβάνηται προφορικῶς τὸ κατὰ συνέχειαν παραδοθέν, καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον δοκιμαῖ ἰδιαιτέρως ἐκθέσεις πρὸς παράδοσιν ἀντικειμένου τινός· ἀλλὰ καὶ ἐκτός τῆς ὥρας τῆς παραδόσεως αὐξάνομεν τὴν αὐτενέργειαν ὑποχρεόνοντες τὸν μαθητὴν, ὅταν τῷ συγχωρῶσιν αἱ περιστάσεις, εἰς τὸ νὰ προμελετᾷ καὶ νὰ ἐπιμελετᾷ τὸ μάθημά του· τὸ ὁποῖον εἶναι σημαντικὸν καὶ πολλάκις ἀποτελεσματικώτερον τῆς ἰδίας παραδόσεως· ἐπειδὴ μὲ αὐτὸ μαθητὴν νὰ γνωρίζῃ τὰς δυνάμεις καὶ τὰς ἀδυναμίας του καὶ τὰς σημαντικὰς του προόδους, ὅταν ἡ ἰδιαιτέρα του μελέτη ὁδηγῆται ἀπὸ τὸν διδάσκαλον ἐξεπίτηδες· τὸ νὰ ὑποχρεόνεται ὁ μαθητὴς νὰ ἀποστηθίζῃ ὅ,τι ἐξ ἀνάγκης πρέπει νὰ τὸ ἐνθυμῆται. Πρὸς δὲ ταῦτα νὰ δίδονται ἔγγραφοι ἐργασίαι διαφόρων εἰδῶν, κατὰ τι μὲν ὡς ἐπαναλήψεις τῶν ἀκρασθέντων, ἢ τῶν ἀνγνωσθέντων, κατὰ τι δὲ ὡς θέματα τοῦ πρὸ ὀλίγου ἀναγνωσθέντος ἢ πραγματευθέντος· καὶ ὅλα δὲ ταῦτα δύναται ὁ ἰδιαιτέρος διδάσκαλος, ἕνεκα τοῦ μικροῦ ἀριθμοῦ τῶν μαθητῶν του νὰ κατορθώσῃ πολλάκις πολλὰ περισσώτερα τοῦ δημοσίου.

Περὶ δὲ τῶν διαφόρων εἰδῶν τῶν ἀσχολήσεων παρατηροῦνται καὶ τὰ ἑξῆς.

α) Ὅτι ἡ προμελέτη καὶ ἐπιμελέτη εἶναι πολλὰ ἀνγκαίαι, ἐπειδὴ ὁ μαθητὴς ὑποχρεόνεται νὰ βοηθῆται μόνος του εἰς τὸ νὰ

γνωμάζῃ τὰς νοερὰς δυνάμεις του, ἄρα εἰς τὸ νὰ σκέπτηται, νὰ κἀμνη δοκιμὰς, καὶ νὰ ἀνευρίσκῃ βοηθήματα, καὶ οὕτω νὰ αἰσθάνηται εὐθὺς πότα ἀκόμη τὸν λείπουσι· καὶ τὸ παιδίον δὲ ἀκόμη διὰ τῆς ὀδηγίας τοῦ διδασκάλου δύναται νὰ συνάξῃ λέξεις, νὰ τὰς ζητῇ εἰς τὸ λεξικόν, νὰ τὰς κατατάτῃ λογικῶς ἢ ἐτυμολογικῶς, νὰ σκέπτηται περὶ συντάξεως, καὶ νὰ συνάξῃ ἱστορικὰ παραδείγματα.

β) Ὅτι τὸ κατὰ λέξιν ἀποστήθισμα ἀμελεῖται τώρα τόσο πολὺ, ὅσον πρότερον προστιμᾶτο κατ' ὑπερβολὴν· καὶ μὲ ὅλα ταῦτα εἶναι τόσο σημαντικὸν τὸ νὰ κατέχωμεν πολλὰ εἰς τὴν μνήμην μας καὶ νὰ τὰ γινώσκωμεν ἀκριβῶς κατὰ λέξιν, καὶ μάλιστα τὰ ἱστορικὰ ἀντικείμενα, καὶ τοὺς γενικοὺς κανόνες· ἡ δὲ γνώσις πολλῶν ἐκλεκτῶν χωρίων ἐκ τῶν κλασσικῶν (κλασσικῶν) συγγραφέων τῶν πλαιῶν καὶ νέων γλωσσῶν εἶναι ὡς πρὸς τοῦτο ἀξιόλογος θησαυρὸς, καὶ συντείνει νὰ τελειοποιῶνται εἰς τὸ νὰ ἐκφραζῶνται τόσο διὰ τοῦ ὁμιλεῖν, ὅσον καὶ διὰ τοῦ γράφειν, νὰ ἐκθέτωσι τὰς ἰδέας των σαφῶς καὶ εὐκρινῶς· ὅθεν ἂς ὑποχρεῶνται οἱ νέοι νὰ ἀποστηθίσωσιν, ὅσον τὸ δυνατόν, πολλότατα ἐκτῶν ἀξιολογωτάτων.

γ) Ὅτι αἱ ἔγγραφοι ἐπαναλήψεις ἀξίωσι πολὺ περισσώτερον, παρὰ τὸ μόνον ἀναγινώσκειν καὶ μεταγινώσκειν τοῦ ὑπηρεουμένου, ἢ ἐκείνου, τὸ ὁποῖον ἀνεγνώσθη ἐν καιρῷ τῆς παραδόσεως.

δ) Ὅτι δυνάμεθα ἴσως τὰς ὥρας τῆς παραδόσεως νὰ τὰς ἐλαττώσωμεν καὶ εἰς τὸ σχολεῖον κατὰ τι, ὅταν οἱ νέοι ὑπεχρεόνοντο νὰ ἐκπαιδεύωνται μᾶλλον δι' ἰδίας τῶν ἐνεργείας καὶ μελέτης, καὶ μάλιστα, ὅταν ἡ παράδοσις συνίσταται

εις εξετάσεις και επιδιορθώσεις, ὅπερ και επιθυμητὸν διὰ τὰς γνώσεις, τὰς ἀξίας νὰ ἀπομνημονεύονται.

Προσέτι ὅλα τὰ ἔγγραφα γυμνάσματα πρέπει νὰ θεωρῶνται και νὰ διορθῶνται ἐπιμελῶς, ἀλλεῖς μόνον ὁ ἥμισυ καρπὸς ἀποκτᾶται. πρὸς δὲ τούτοις φαίνεται πολλὰ ἀξιοσύστατον νὰ ἐπιμένωμεν εἰς τὸ νὰ ζητῶμεν ὄχι μόνον νὰ γράφονται αὐτὰ καθαρῶς και γλαφυρῶς και νὰ κατατάττωνται κατὰ τὴν ὑπόθεσιν τῶν ἐμπεριεχομένων εἰς μικρὰ τετράδια, ἀλλὰ και νὰ συνάζονται, και νὰ διαφυλάττωνται ὡσαύτως, διὰ νὰ γίνωνται ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν γνωσαὶ ὅλα αἱ πρόοδοί των, εἰς τοὺς ἰδίους συμμαθητὰς των καθὼς και διὰ νὰ καθυποβάλλωνται εἰς τοὺς ἔχοντας τὸ δικαίωμα νὰ ἐρωτῶσι περὶ τούτου.

Περὶ τοῦ ὅτι διπλῆ ἢ μέθοδος τῆς παραδόσεως.

§ 18 Ὁ τρόπος καθ' ὃν πρέπει νὰ ἐνεργῆ ἡ παράδοσις εἰς τὸν μαθητὴν, και μάλιστα καθ' ὅλα τὰ ἀντικείμενα, διὰ τὰ ὅποια ἀπαιτοῦνται νοεραὶ δυνάμεις, προσδιορίζεται ἀπὸ τὴν φύσιν τῶν ἰδίων ἀντικειμένων, τὰ ὅποια εἶναι διπλᾶ· τινὰ μὲν εἶναι ἱστορικὰ, ἐμπειρικὰ και θετικὰ ἢ ὀριστικὰ· τὰ ὅποια καθαυτὸ διδασκόμενα και μανθανόμενα κατὰ πρῶτον νὰ ἐνοῶνται, ἔπειτα δὲ και νὰ ἀποψηθίζονται ἀκριβῶς· ὁ δὲ διδάσκαλος ὅστις τὰ ἀπέκτησε διὰ τῆς σπουδῆς του και παρατηρήσεως, πρέπει νὰ τὰ μεταδώσῃ και να τὰ καταστήσῃ κτῆμα τοῦ μαθητοῦ· τὰ δὲ τοιαῦτα ἀντικείμενα εἶναι πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας, τὴν ἱστορίαν, τοὺς ἰδιωτισμοὺς εἰς τὰς γλώσσας, τὸ θε-

τικὸν εἰς ὅλα τὰ ἀνθρώπινα καθεστῶτα, ὀργανισμοὺς και νόμους. Τινὰ δὲ ἀντικείμενα τῆς παραδόσεως θεμελιούνται εἰς τὴν φύσιν και τὰς διαθέσεις τοῦ ἀνθρώπου, και ἐπιστηρίζονται μόνον εἰς τὸς φυσικοὺς νόμους τοῦ συλλογιστικοῦ, τοῦ αἰσθητικοῦ, και τοῦ ἐπιθυμητικοῦ, ὡς εἶναι τὰ τῆς φιλοσοφίας· πολλάκις δὲ τὸ ἀντικείμενον τῆς σπουδῆς ἀνήκει εἰς ἀμρότερα τὰ ἤδη· ἐπεὶ δὲ κατὰ τι μὲν εἶναι φιλοσοφικόν, κατὰ τι δὲ ἱστορικόν, διὰ τοῦτο ἀπαιτεῖται και τὴν σχεδὸν πανταχοῦ ἀναγκαίαν ἔνωσιν τῆς συνθετικῆς και ἀναλυτικῆς μεθόδου.

Γνωστὸν δὲ ὅτι τὴν μὲν ἀναλυτικὴν τὴν ὀνομάζουσι και Σωκρατικὴν· ἐπεὶ δὲ τὴν μετεχειρίζετο συχνὰ ὁ Σωκράτης εἰς τὰς μὲ τοὺς μαθητὰς του συνδιαλέξεις, διεγείρων και ἐκτελιττων τὰς ἐμβρυοειδῶς εἰς τὸ πνεῦμά των κεκοιμισμένας ἰδέας· ὅθεν ὁ αὐτὸς ἀναφερόμενος εἰς τὸ ἐπάγγελμα τῆς μητρὸς του, τὴν ὠνόμαζε τέχνην μαϊευτικὴν τὴν ὅποιαν πολλοὶ παιδαγωγικοὶ συγγραφεῖς τὴν ἐξέλαβον πάντῃ ἐσφραμένην, ὡς ἐρωτηματικὴν ἢ κατηχητικὴν, και τὴν περιέγραψαν, ὡς συνισταμένην μόνον εἰς ἐρωταποκρίσεις· ὅθεν προῆλθεν ἡ μεγάλη πλάνη νὰ θέλωσι τὰ πάντα νὰ τὰ διδάσκωσι Σωκρατικῶς, ὡτάν νὰ ἐδυνάμεθα νὰ ἐκτελίσωμεν θετικὰς γνώσεις ἐκ τῆς ψυχῆς, ἢ νὰ προσμένωμεν ἀποκρίσεις περὶ ἱστορικῶν συμβάντων ἀγνώστων ἔτι· ἀλλὰ μῆτε ἔπρεπε νὰ λησμονήσωμεν, ὅτι ὁ Σωκράτης δὲν ἐδίδασκε παιδιά, ἀλλ' ἠλικιωμένους, εἰς τοὺς ὅποιους ἐδύνατο νὰ προῦποτεθῇ ἤδη πεπαιδευμένον λογικὸν μὲ ὄχι εὐκαταφρονήτους ἰδέας και γνώσεις, τὰς ὁποίας ἡ στοιχειώδης διδασκαλίαι δὲν δύναται νὰ τὰς προῦποθέσῃ.

Κάλλιστα δὲ πρὸς αἰγμάτων τῆς Σωκρατικῆς μεθόδου εἰς:

σκονται πρὸ πάντων εἰς τὴν Μέμνονα τοῦ Πλάτωνος· προσέτι ἀναλυτικῶς μὲν διδάσκειται ἢ κατήχησις κατὰ δύο τρόπους, πρῶτον μὲν ἐνῷ ἀνεπιτύχεται τι ἀπὸ τῆς ἰδέας τῆς ἐννοησῆσαι εἰς τὴν ψυχὴν, δεύτερον δὲ καὶ ἐνῷ ἀναλύει ὁποιοιδήποτε προειρημένην ὕλην (σύγγραμμα διδασκτικὸν κείμενον). Συνθετικῶς δὲ, κατὰ τι μὲν διὰ τῆς διακοινωνίας τῶν ἰδεῶν τοῦ διδασκάλου, κατὰ τι δὲ πάλιν διὰ τοῦ διδασκτικῷ βιβλίου κτλ. ἢ δὲ κατήχησις ποτὲ δὲν πρέπει· γὰρ διδάσκειται μόνον κατὰ τὸν ἕνα ἐκ τῶν δύο τρόπων· διότι ὁ μὲν διδάσκαλος, δὲν πρέπει μόνον νὰ προτρέπη καὶ νὰ δίδῃ ἀρρημῆναι, τὰ παιδίον δὲ νὰ σκέπτεται, ἀλλὰ καὶ νὰ ὁδηγῆ εἰς ταῦτα, καὶ ὅχι μόνον νὰ ἀνεπίσημη ἰδέας προὑπερχούσας, ἀλλὰ καὶ νὰ δίδῃ καὶ ἄλλας νέας, ἅρα νὰ τοῖς προσβάλλῃ καὶ ὕλην διὰ τὸ σκέπτεσθαι, καὶ νὰ βοηθῆ τὸ ἔτε ἀδύνατον συλλογιστικῶν των, ὁ δὲ μαθητὴς ὅχι μόνον πρέπει νὰ ἀντιλαμβάνῃ νέας ἰδέας, ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος νὰ τὰς μὲρ φέρῃ καὶ νὰ τὰς ἐπεξεργάζηται, ἂν καὶ ὁ ἴδιος, δὲν τὰς εὑρεῖν ἀμφοτέρω δὲ εἶναι ἀδύνατον νὰ κατορθωθῶσι μὲ μόνον τὸ ἐκπυθάνεσθαι (ἐρωτηπόησιν). κτλ.

Περὶ τοῦ τρόπου τῆς παραδόσεως.

§. 19. Ὁ δὲ τρόπος, κατὰ τὸν ὁποῖον διδάσκει ὁ διδάσκαλος, ἢ ὁμοιάζει μὲ τινα διάλογον, καὶ τότε συνήθως ὀνομάζεται κατηχητικὸς, ἢ εἶναι ἀδιάκοπος πρὸς τοὺς μαθητὰς του ἀποτεινόμενος· μακρύτερος ἢ βραχύτερος λόγος, ἢ συνεχῆς παράδοσις (ἀχροματικὸς) ἐπειδὴ δὲ τῆς λείπει τὸ οὐσιωδέστατον χαρακτηριστικὸν, ἢτοι ἡ ἀμυδιαία διακοινωνία, ἢ τὸ διαλογικὸν, διὰ τοῦτο διακρίνεται ἀπὸ τὴν καθ' αὐτὸ παράδοσιν· ἀλλ' ἀμφοτέρω οἱ τρόποι καθ'αυτὸ δὲν ἔπρεπε νὰ λεί-

πωσι διόλου ἀπὸ ἐκάστην χρήσιμον διδασκαλίαν· μάστις δὲ διὰ τοὺς ἠλικιωμένους αὐτοὺς εἶναι ζημία μεγάλη, ἂν δὲν διδάσκονται κατὰ τὸν πρῶτον τρόπον, ὅστις νομίζεται, σχεδὸν μὴ ἀνάλογος δι' αὐτοὺς· ἐν ᾧ ἐξ ἐναντίας πᾶσα ἀνταλλαγὴ ἰδεῶν βάλλει εἰς ἐνέργειαν τίσσον τὴν ἀντιληπτικὴν τῆς ψυχῆς δύναμιν, καθὼς καὶ τὴν τλῆσοφοροῦσαν, καὶ ἡ μίμη ἀκρίσις καὶ ἡ παραδοχὴ ξένων ἰδεῶν ἀποσάει, καὶ τέλος ἀδυνατίζει καὶ αὐτὴν τὴν συλλογιστικὴν δύναμιν.

Ἡ δὲ συνήθεια περιορίζει σχεδὸν γενικῶς τὸν διαλογικὸν ἢ ἀναλυτικὸν τρόπον διὰ τὰ σχολεῖα, καὶ μάστις μόνον διὰ τὰ σοφιστῶν, τὸν δὲ ἀχροματικὸν διὰ τὴν ὑψηλότεραν διδασκαλίαν, ἢτοι διὰ (ἀκαδημία) πανεπιστήμια· ἀλλ' ὅστις ζητεῖ εὐλικρινῶς τὴν παιδείαν τῶν μαθητῶν του, δὲν θέλει παύσει νὰ ἐνόησιν πάντοτε καὶ τοὺς δύο τούτους τρόπους.

Περὶ τοῦ κατηχητικῷ τοῦ διδάσκειν τρόπου.

§ 20 Οὗτος δὲ διακρίνεται ἀπὸ τὸν ἀχροματικὸν διὰ τῆς παντοτινῆς ἀλληλενεργείας τοῦ διδασκάλου πρὸς τὸν μαθητὴν, καὶ τοῦ μαθητοῦ πρὸς τὸν διδάσκαλον· συνίσταται δ' ἐκ λόγων, ἐρωτήσεων καὶ ἀποκρίσεων· διότι συνήθως πρέπει νὰ προηγήται τῆς ἐρωτήσεως μακρύτερος, ἢ συντομώτερος λόγος· ὁ δὲ τρόπος οὗτος εἶναι μὲν ἐρευρητικὸς, ἢ εὐρητικὸς, ὅταν διδάσκη διλογικῶς νὰ ἀνευρίσκωμεν τὸ ἄγνωστον, ἢ τὸ μόνον σκοτεινῶς καὶ συγκεχυμένως ἐσκεμμένον, ἢ φέρει εἰς σαφῆ συνείδησιν ὅτι ἤδη ἔκειτο εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀχροατοῦ· εἶναι δὲ δοκιματικὸς, ὅταν δοκιμάζῃ εἰς ποῖον βαθμὸν γενικῶν ἢ μερικῶν ἰδεῶν καὶ γνώσεων εὐρί-

σκεται ὁ μαθητής ἢ εἶναι ἐπαναληπτικός, ὅταν ἐξετάζη μόνον περὶ τῶν πρὸς ἰδιαιτέραν μελέτην διωρισμένων μαθημάτων, ἢ περὶ τοῦ παραδοθέντος. ἀλλ' εἰς ἕκαστον τῶν τριῶν τούτων τρόπων τὸ πᾶν ἐξήρτηται ἀπὸ τῆν ἐπιτηδειότητα τῶν διδασκάλων α) μὲν νὰ ἐρωτῶσιν ὁρθῶς· β) δὲ τὴν ἀπόκρισιν νὰ τὴν πραγματεύωνται προπόντως· καὶ γ) νὰ ἦναι πάντοτε κύριοι νὰ διευθύνωσι τὴν συνδιάλεξιν.

Τὸ δὲ ὄνομα τῆς κατηχητικῆς δὲν συμπεριλαμβάνει μῆτε τὴν ιδέαν τῆς ἐρωτηματικῆς, μῆτε τὴν τῆς διαλογικῆς· διότι τὸ πρωτότυπον «κατηχέω» σημαίνει προσφωνῶ, ὅεστιν ὀμιλῶ πρὸς (τὸν μαθητὴν) τὸν κατηχούμενον· ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ αἱ κατηχήσεις ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον γράφονται κατ' ἐρωταπόκρισιν, καὶ διὰ τὴν στοιχειώδη διδασκαλίαν δὲν εἶναι ἄλλος καταλληλότερος τρόπος ἀπὸ τὸν κατ' ἐρωταπόκρισιν, διὰ ταῦτα ἐπροτιμήθη ἡ ὀνομασία αὕτη. (ἀκολουθεῖ.)

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ

Περὶ μεθόδων.

(Συνέχεια ἴδε σελ. 138)

Ἰθνηρώσαμεν τὰς μεθόδους διττῶς· α) ὡς πρὸς τὸ ἀπασχολεῖν τοὺς φοιτῶντας καὶ εὑρομεν ὅτι εἶναι ἡ συνδιδασκτική καὶ ἡ ἀλληλοδιδασκτική· β) ὡς πρὸς τὸ διδάσκειν ἢ μεταδίδειν γνώσεις εἰς τοὺς μαθητευομένους, καὶ ὀνομάσαμεν ἐξ, περὶ τῶν ὁποίων ἔχομεν νῦν νὰ λαλήσωμεν λεπτομερέστερον.

Τὰ γνωστὰ μέσα, δι' ὧν δύναται τις νὰ μεταδώσῃ ἢ ν' ἀποκτήσῃ ιδέας, εἶναι ἢ τῶν αἰσθητῶν παρατήρησις, ἢ

προσοχὴ ἢ σκέψις, ἢ συνδιάλεξις, ἢ ἀνάλυσις καὶ ἢ σύνθεσις· ἐπομένως αὐτοὶ εἶναι οἱ τύποι τῶν μεθόδων οἱ προσδιορίζοντες καὶ τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν. Ἡ δίοψις ἢ ἡ παρατήρησις τῶν αἰσθητῶν ἀντικειμένων διδοὶ γνώσεις διὰ τῆς παρατηρήσεως καὶ τῆς πείρας τῶν πραγμάτων ἀποκτωμένας ὅθεν καὶ ἡ μέθοδος αὕτη δύναται νὰ ὀνομασθῇ διαπειρικὴ (ἢ καὶ πειραματικὴ καὶ διαισθητικὴ). Ἡ προσοχὴ εἰς τὰ λεγόμενα ὑπὸ ἄλλου διδοὶ χώρον διὰ τῆς ἀκροάσεως εἰς τὴν διδασκτικὴν μέθοδον τὴν λεγομένην ἀκροαματικὴν ἢ σκέψις εἰς τὴν μέθοδον τὴν εὐρετικὴν ἢ συνδιάλεξις, εἰς τὴν μέθοδον τὴν ἐρωτηματικὴν ἢ δὲ σύνθεσις εἰς τὴν συνθετικὴν καὶ ἢ ἀνάλυσις εἰς τὴν ἀναλυτικὴν. Ἄλλαι παρὰ τὰς ἀνωτέρω μεθόδους ἀκριβῶς δὲν δύναται νὰ ὑπάρξωσιν· ἐμποροῦν ὅμως αἱ εἰρημένοι νὰ ἐφαρμοσθῶσι, ν' ἀναπτυχθῶσι καὶ νὰ συνδυασθῶσι πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως. Πολλοὶ δὲ καταγινομένοι εἰς τελειοποίησιν τῆς διδασκτικῆς εὗρον διαφόρους τρόπους ἐφαρμογῆς εἰς ἕκαστον τῶν ὑποίων ἔδωκαν καὶ τὸ ὄνομα μεθόδου. Ἀλλ' ἡμεῖς ὡς ὠρίσαμεν προλαβόντως καὶ εἶδομεν, τί ἐστὶ μέθοδος καὶ τί ἐστὶ τρόπος δὲν πρέπει νὰ συγχέωμεν τὰς δύο ταύτας λέξεις παριστανούσας δύο διαφορα πράγματα (ἴδε σελ. 135). Ἡ ὡς πρὸς τὴν ἀπασχόλησιν τῶν μαθητῶν π. γ. ἀλληλοδιδασκτικὴ μέθοδος εἶναι μία· πρὸς ἐνέργειαν ὅμως αὐτῆς ὡς πρὸς τὴν διάθεσιν τῶν μέσων καὶ τῆς διδασκαλίαις ἐμποροῦμεν νὰ μεταχειρισθῶμεν διαφόρους τρόπους, καὶ τὴν διδασκαλίαν αὐτὴν νὰ ἐκτελέσωμεν διὰ τῆς δεῖνα καὶ δεῖνα ἐκ τῶν ἀνω εἰρημένων μεθόδων· βλέπομεν τὴν ἀλληλοδιδασκτικὴν μέθοδον εἰς τὴν Γαλλίαν, εἰς τὴν Ἀγγλίαν, τὴν Ἰταλίαν, εἰς τὴν Ἑπτάνησον, εἰς τὴν Ἑλλάδα τροποποιημένην κατὰ τοὺς τρόπους τοὺς πρὸς ἐ-

νέργειαν αὐτῆς μολοντοῦτο πάντοτε λέγομεν ὅτι εἶναι ἡ ἀλληλοδιδασκτικὴ μέθοδος· διὰ τὴν φανερόνωμεν δὲ καὶ τὰς διαφορὰς, τὰς ὁποίας ὡς πρὸς τοὺς τρόπους ἔχει εἰς καθὲν ἔθνος, ἐμποροῦμεν νὰ ὀνομάσωμεν τὸ σύνολον τῶν τροποποιήσεων σύστημα· οἷον ἀλληλοδιδασκτικῆς σύστημα Ἀγγλικόν, Γαλλικόν, ἢ καὶ ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ ποιήσαντος τὰς τροποποιήσεις, οἷον σύστημα τοῦ Σαρζίνου τοῦ Κλεοβούλου, τοῦ Πωλίτου κτλ.

Ἡ διαπειρικὴ ἢ διαισθητικὴ μέθοδος σκοπὸν ἔχει νὰ μεταδώσῃ γνώσεις διὰ τῶν αἰσθητῶν καταστάσεων, δι' εἰκόνων καὶ αὐτὰς τὰς ἀφηρημένας ἰδέας αἰσθητὰς καὶ παρούσας εἰς τὴν ὄρασιν αὐτὰ τὰ ἀντικείμενα ἢ τὰς εἰκόνας αὐτῶν. Οὕτως ἀποκτῶσιν οἱ παῖδες γνώσεις εὐκρινεῖς περὶ τῶν διαφόρων ζώων, τῶν φυτῶν, τῶν ὑρυκτῶν, περὶ τοῦ σχήματος τῶν σωμάτων καὶ τῶν διαφόρων ιδιοτήτων αὐτῶν, περὶ τῶν τεχνῶν κτλ. ὅταν ὁ διδάσκαλος γνωρίζῃ νὰ ἐκλέγῃ, νὰ κατατάσσῃ καὶ νὰ δεῖχνῇ καλῶς τὰ ἀντικείμενα. Εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀναγνώσεως, τῆς γραφῆς, τῆς ἀριθμητικῆς, τῆς γραμμικῆς ἰχνογραφίας, αὐτὴν τὴν μέθοδον μεταχειρίζμεθα διότι ἔχομεν νὰ διδάξωμεν τὴν γνώσιν καὶ διάκρισιν τινῶν σημείων ὀρισμένων, δι' ὧν περικεῖνται αἱ λέξεις ἢ τὴν ἀπομίμησιν καὶ γραφὴν τῶν σημείων τῶν λέξεων, τῶν μονάδιων τῶν σχημάτων κτλ. Διὰ τοῦτο ἡ μέθοδος αὕτη φαίνεται ἀρροδιωτέρα εἰς τὰς κατωτέρως τάξεις τῶν ἀρχαρίων καὶ εἰς τὰς ἀνωτέρας δὲ ὠφελεῖ· διότι πᾶς τις ὅ,τι εἶδῃ τὸ ἐντυπώνει εἰς τὸν νοῦν του καλῶς καὶ τὸ γνωρίζει εὐκρινῶς· δὲν πρέπει ὅμως νὰ ὑπολαμβάνωμεν ὅτι ἡ πειραματικὴ αὕτη μέθοδος εἶναι καὶ ἡ μόνη κατὰλληλος πρὸς ἀπόκτησιν γνώσεων ὑπερεκθειάζοντες τὰ πλεο-

νεκτήματα αὐτῆς, καθὼς καὶ τὸ διαβρυλλούμενον ἀρχαῖον ἀξίωμα τὸ « οὐδὲν ἐν τῷ νῷ ἢ μὴ πρότερον ἐν τῇ αἰσθήσει », δὲν εἶναι γενικόν· διότι ἀλλῶς δὲν ἐφαρμόζεται εἰμὴ εἰς τινὰς τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων.

Ἡ Ἀκραματικὴ μέθοδος σκοπὸν ἔχει νὰ μεταδώσῃ γνώσεις διὰ ὀμιλίας συνεχοῦς περὶ τινος ἀντικειμένου γενομένης· ἔχει δὲ πολλὰς δυσκολίας, ἂν τις θελήσῃ νὰ μεταχειρισθῇ αὐτὴν κατ' ἐξαιρέσιν ὅλων τῶν ἄλλων· διότι ἡ ἐπιτυχία αὐτῆς κρέμαται ἀπὸ τὴν προσοχὴν τῶν μαθητῶν εἶναι δὲ δύσκολον νὰ προσηλωθῇ τις τὴν προσοχὴν ἀρχαρίων καὶ ἀνιδέων παιδῶν, ὅταν μάλιστα καὶ ὁ διδάσκαλος δὲν ἐκφράζεται καλῶς. Ὁ ἐπιτήδειος διδάσκαλος δύναται νὰ μεταχειρισθῇ τὴν μέθοδον ταύτην ἐπιμελῶς καὶ πρὸς τοὺς ἀρχαρίους διὰ νὰ διδάξῃ αὐτοὺς τὰς πρώτας ἰδέας διὰ τερπνῆς καὶ διασκεδαστικῆς διηγήσεως, καὶ πρὸς προχωρημένους μαθητὰς προσέτι ἔχοντας τὰς διανοητικὰς δυνάμεις ἱκανῶς ἀνεπτυγμένας, ὥστε νὰ δύνανται ν' ἀντικαθάνωνται τὴν σειρὰν τῆς διηγήσεως καὶ νὰ ἀκολουθοῦσι μίαν συνέπειαν λόγου. Πρὸς χαρῆσιν τῆς μεθόδου ταύτης ἀπαιτεῖται νὰ ἔχη ἀρκετὰ προτερήματα ὁ διδάσκαλος· νὰ ἐκφράζεται εὐκόλως καὶ εὐκρινῶς καὶ ἀναλόγως τῆς καταλήψεως τῶν ἀκρατῶν του· νὰ ἔχη καίσιν εἰς τὸ ἐκλέγειν, ὥστε νὰ μὴ καταβαρύνῃ τὴν προσοχὴν τῶν μαθητῶν μὲ περιττὰ νοῦν γόνιμον διὰ νὰ ζωογονῇ τὴν διήγησιν του μὲ περικεῖνται διεγερτικὰ τῆς προσοχῆς νοῦν συστηματικόν, ὥστε νὰ μὴ χάνῃ τὴν τάξιν κατὰ τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ ἐκθέσῃ τὴν προκειμένην ὑπόθεσιν. Αὕτη ἡ μέθοδος· χρησιμοτάτη εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς ἱστορίας, τῆς ἠθολογίας κλ. βοηθεῖται καὶ ἀπὸ τὴν ἐρωτηματικὴν, διὰ τῆς ὁποίας βεβαιώνεται, ὅτι οἱ μαθηταὶ ἐνόησαν τὴν διήγη-

σιν τοῦ διδασκάλου βεβαιούται δὲ ὁ διδάσκαλος περὶ τούτου ὄχι μόνον ἐρωτῶν ἀπλῶς τοὺς μαθητὰς, ἀλλὰ καὶ διορίζων αὐτοὺς νὰ ἐκθέτωσι προφορικῶς, ἢ καὶ νὰ γράψωσι περιλήψιν τῶν ὅσων ἠκροάσθησαν.

Ἡ δὲ εὐρητική μέθοδος εἶναι κατάλληλος νὰ γυμνάξῃ τοὺς παῖδας εἰς τὸ νὰ εὐρίσκωσιν ἀφ' ἑαυτῶν διὰ τῆς σκέψεως καὶ διὰ τινων μικρῶν τοῦ διδασκάλου ἐρωτήσεων ὀδηγητικῶν τὰς ιδιότητας τοῦ προκειμένου, τὰς ἀναλογίας μεταξὺ δύο ἀντικειμένων, καὶ τὰς συνεπείας ἐκ τῶν λεγομένων. Οὕτω π.χ. προκειμένων δύο σχημάτων γεωμετρικῶν νὰ εὕρῃ τὰς ιδιότητας ἐκάστου καὶ τὴν μεταξὺ αὐτῶν ἀναλογίαν προκειμένου ἐνὸς κανόνος τῆς γραμματικῆς, νὰ φέρῃ τὰ εἰς αὐτὸ ἀρμόζοντα παραδείγματα διδομένων παραδειγμάτων νὰ συμπεράνῃ τὸν ἐξ αὐτῶν συναγόμενον κανόνα κτλ. Αὕτῃ ἡ μέθοδος χρησιμεύει ἐξαιρέτως εἰς διδασκαλίαν τῆς γραμματικῆς, τῆς ἀριθμητικῆς, τῆς γεωμετρίας, τῆς Φρησκείας κλ. ἔχει συγγένειαν πολλὴν μὲ τὴν ἐρωτηματικὴν μέθοδον καὶ μεταχειρίζεται πολὺ τὴν ἀναλυτικὴν καὶ συνθετικὴν. Εἶναι δὲ χρησιμωτάτη καὶ μὲ ἀναμφίβολον εὐστοχίαν ἐμπορεῖ τις νὰ τὴν μεταχειρισθῇ εἰς παιδίᾳ, τὰ ὁποῖα ἔχουν ἤδη ἀποκτημένας τινὰς γνώσεις, ἢ δὲν εἶναι ἀκόμη ἀρετὰ προχωρημένα, ὥστε νὰ δύνανται εἰς πάντα νὰ ἀκροάζωνται μετὰ τῆς ἀπαιτουμένης προσοχῆς εἰς τὴν ἀκροαματικὴν διδασκαλίαν. Ὅτι ὁ μαθητὴς διδάσκεται μὲ ταύτην τὴν μέθοδον, ἐντυπώνεται βαθέως καὶ εὐκρινῶς εἰς τὸν νοῦν του· ἀλλ' ὁ μεταχειριζόμενος αὐτὴν διδάσκαλος πρέπει νὰ ἔχη ὑπ' ὄψιν τὰς διανοητικὰς δυνάμεις τῶν μαθητῶν του· ν' ἀκολουθῇ ἐν σχέδιον διδασκαλίᾳ καλῶς συναρμολογούμενον, νὰ μὴ ἀπομακρύνῃται ποτὲ ἀπ' αὐτὸ, καὶ νὰ περιμένῃ μὲ ὑπομονὴν τὰς ἀποκρίσεις τῶν μαθητῶν.

(ἀκολουθεῖ.)

ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ.

Κατάσσεις τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως εἰς τὸ τέλος τοῦ 1838.

Εἶναι ἀναντίρρητον ὅτι ἡ βάσις τοῦ φωτισμοῦ καὶ τῆς προόδου παντὸς ἔθνους εἶναι ἡ σοφειώδης ἢ προκαταρκτικὴ ἐκπαίδευσις, ἣτις εἶναι ἡ πρωτίστη καὶ ἀναγκαιοτάτη εἰς ὅλας τὰς τάξεις τῆς κοινωνίας παιδεία. Ὅθεν ὅσον αὕτη εἶναι διαδεδομένη εἰς περισσοτέρους, καὶ ὅσῳ τελειότερον καὶ καταλληλότερον διωργανισμένη, τόσῳ περισσότερον εὐρίσκεται καὶ ὁ λαὸς ἔχων τὰ ἀναγκαϊότερα πρὸς ἀνάπτυξιν τῶν δυνάμεών του σοφείᾳ, καὶ τὰ πρὸς τὴν εὐτυχέστεραν διαβίωσίν του μέσα.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἤρχισε κυρίως νὰ τακτοποιῆται ἡ σοφειώδης ἐκπαίδευσις κατὰ τὸ 1829 καὶ ἔλαβεν ἱκανὴν ἀνάπτυξιν προοδεύουσα ἕως τῆς ἐποχῆς τῶν πολιτικῶν ἀναμαλιῶν, ὅτε καὶ αὕτη παρελύθη. Κατὰ δὲ τὸ 1834, ἐξεδόθη ὁ περὶ δημοτικῶν σχολείων νόμος τῆς 6/18 Φεβρ. 1834 κανονίζων τὰ τῆς προκαταρκτικῆς ἐκπαιδεύσεως μαθήματα, τὴν ἱκανότητα τῶν διδασκόντων, τὴν διεύθυνσιν καὶ τὴν ἐποπτείαν τῶν σχολείων, καὶ τὴν σύστασιν ἰδίου καταστήματος, τοῦ διδασκαλείου, εἰς τὸ ὁποῖον ἐμέλλον νὰ μορφώνωνται διδάσκαλοι αὐτοῦ τοῦ εἶδους· ἔγεινε δὲ φροντίς συγχρόνως νὰ συναθροισθῶσι τὰ ὑπάρχοντα διεσκορπισμένα, οὕτως εἰπεῖν, σοφείᾳ, διὰ νὰ γένη ἑναρξίς πάλιν τακτικῆς σοφειώδους ἐκπαιδεύσεως· καὶ ἐπειδὴ ὑπῆρχε

μεταφρασθὲν καὶ εἰσαχθὲν ἀπὸ τὸ Γαλλικὸν ἐν σύστημα τῆς ἀλληλοδιδασκατικῆς μεθόδου, καὶ ὀλίγα τινὰ βιβλία εἶχον ἐκδοθῆ, ἤρχισαν τὰ σχολεῖα τῆς ἀλληλοδιδασκατικῆς μεθόδου ἐπὶ τῆς ὑποίας ἐγίνοντο καὶ τινες ἀπόπειραι μεταρρυθμίσεως χωρὶς καρπὸν, καὶ ἡ διδασκαλία ἐπεριωρίζετο κυρίως εἰς μόνην τὴν ἀνάγνωσιν, τὴν γραφὴν καὶ τὴν ἀριθμητικὴν. Κατὰ τὸ 1836 ὑπεβλήθησαν εἰς τὴν Β. ἔγκρισιν διάφοροι κανονισμοὶ πρὸς ἀνάπτυξιν διαφόρων ἀρθρῶν τοῦ νόμου τῆς 6/18 Φεβρουαρίου 1834, καὶ πρὸς τελειοποίησιν τοῦ διδασκαλείου, ἐν οἷς ἐνεκρίθη νὰ ἐκδοθῆ μία σειρά βιβλίων περιεχόντων τὰ παραδοτέα μαθήματα εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν, καὶ ἄλλη σειρά πρὸς χρῆσιν τῶν δημοδιδασκάλων· εἰσήχθησαν δὲ τακτικῶς καὶ τὰ μαθήματα τῆς ἱερᾶς ἱστορίας, τῆς κατηχίσεως καὶ τῆς γραμμικῆς ἰχνογραφίας. Εἰς τὸ τέλος αὐτοῦ τοῦ ἔτους (1836) ὑπῆρχον σχολεῖα τακτικὰ ἐν ἐνεργείᾳ 113· καὶ ἕως 250 τῶν γραμματοδιδασκάλων· εἰς αὐτὰ δ' ἐφοίτων μαθηταὶ ἕως 18,340, ἐξ ὧν 10,770, ἦσαν μαθηταὶ τῶν τακτικῶν σχολείων. Κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1837, ὁ ἀριθμὸς τῶν σχολείων τῶν τακτικῶν ἠυξήθη προστεθέντων ἔτι 38, καὶ ὁ τῶν μαθητῶν μὲ 4,226, ὥς τακτικὰ σχολεῖα ἦσαν 151, καὶ οἱ εἰς αὐτὰ φοιτῶντες 14,996· εἰς τούτους δὲ προσθετόμενοι καὶ οἱ τῶν κοινῶν γραμμάτων συνεποσύντο εἰς 23,446. Κατὰ δὲ τὸ διάστημα τοῦ 1838, ἐσυστήθησαν καὶ ἐμβῆκαν εἰς ἐνεργεῖαν 34 σχολεῖα ἔχοντα 1,999 μαθητὰς, ὥς κατὰ τὸ τέλος αὐτοῦ τὰ μὲν τακτικὰ σχολεῖα τὰ ἐν ἐνεργείᾳ ἀνέβαινον εἰς 185, ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν εἰς αὐτὰ φοιτῶντων εἰς 16,995, εἰς αὐτοὺς δὲ προσθετόμενοι καὶ

οἱ τῶν κοινῶν γραμμάτων μαθηταὶ συμποσοῦσι τὸν ἀριθμὸν περὶ τὰς 27 χιλ.: ἐκ δὲ τῶν 185 σχολείων ἰδιοσυντήρητα εἶναι 21 δημοσυντήρητα δὲ 77, (συντηρούμενα ἐκ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ ταμείου μόνου 67, καὶ 6 ἐκ τοῦ ταμείου τοῦ ἐν Τήνῳ ἱεροῦ ναοῦ τῆς Εὐαγγελίστριας), καὶ 14 συντηροῦνται ὑπὸ τῶν δήμων καὶ τῆς Κυβερνήσεως. Τὰ παραδιδόμενα μαθήματα εἰς ὅλα τὰ τακτικὰ δημοτικὰ σχολεῖα ἀνεξαιρέτως εἶναι ἀνάγνωσις, γραφὴ, ἀριθμητικὴ, ἱερὰ ἱστορία καὶ κατηχίσις· εἰς δὲ τὰ τῶν πρωτευουσῶν τῶν ἐπαρχιῶν, καὶ εἰς τὰ περισσότερα τῶν τῆς β'. τάξεως δήμων διδάσκονται οἱ φοιτῶντες καὶ γραμμικὴν ἰχνογραφίαν Ἑλληνικὴν ἱστορίαν καὶ γραμματικὴν, γεωγραφίαν καὶ ἔκθεσιν ἰδεῶν, εἰς τινὰ δὲ καὶ μουσικὴν μετὰ τῆς γυμναστικῆς, καθὼς καὶ μίαν τάξιν Ἑλληνικῶν μαθημάτων, ὅπου οἱ μαθηταὶ δὲν ἔχουν τοὺς τρόπους νὰ μεταβῶσιν εἰς ἄλλον δῆμον ἔχοντα Ἑλληνικὸν σχολεῖον. Εἰς δὲ τὰ τῶν κορασιῶν σχολεῖα διδάσκονται καὶ χειροτεχνήματα· εἰς δύο δὲ ἢ τρία ἐξ αὐτῶν καὶ τὴν Γαλλικὴν γλῶσσαν· εἶναι δὲ ὅλα τὰ σχολεῖα αὐτὰ 17, ὀλιγώτατα μὲν ὡς πρὸς τὴν ἐκπαίδευσιν, τοῦ γυναικείου φύλου, ἀλλ' ἱκανὰ ὡς πρὸς τὴν παροῦσαν σπάνιν τῶν διδασκαλισσῶν.

Εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ δημοτικὰ σχολεῖα ὑπάρχει τὸ ὁμοίωμα τῆς διδασκαλίας κατὰ τὰς ἐγκεκριμένους διὰ Β. Δ. μεθόδους καὶ εἰς βιβλία παρομοίως ἐγκεκριμένα. Τὰ μὲν τῶν μαθημάτων παραδίδονται διὰ τῆς ἀλληλοδιδασκατικῆς μεθόδου, τὰ δὲ διὰ τῆς συνδιδασκατικῆς. Τὰ τῆς ἀναγνώσεως, τῆς γραφῆς καὶ ἀριθμητικῆς διδάσκονται διὰ τῆς ἀλληλοδιδασκατικῆς, τὰ δὲ λοιπὰ διὰ τῆς συνδιδασκατικῆς, ὅπου ἀπαιτεῖται ἡ ἰδιαιτέρα τοῦ διδασκάλου προσοχὴ πρὸς

ανάπτυξιν τῶν διανοητικῶν δυνάμεων τοῦ μαθητοῦ. εἶναι δὲ χρησιμωτάτη κατὰ τὸ παρὸν ἢ ἀλληλοδιδασκικὴ εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ διὰ τὴν σπάνιν τῶν δημοδιδασκάλων καὶ διὰ τὴν πτωχείαν τῶν δῆμων· διότι, ἐνῶ διὰ τῆς συνδιδασκικῆς εἰς διδάσκαλος δὲν δύναται νὰ διδάξῃ περισσότερους τῶν 50 μαθητῶν, διὰ τῆς ἀλληλοδιδασκικῆς ἐξοικονομεῖ ἴσην καὶ ὁμοίαν διδασκαλίαν 300 καὶ ἔτι περισσότερων, ὅταν ἔχη τὰ πρὸς τοῦτο κατάλληλα μέσα. Αἱ δὲ πρόοδοι τῶν μαθητῶν καταφαίνονται εἰς τὰς ἐξαμηνιαίας ἐξετάσεις γινομένας τακτικῶς κατὰ τὸν Μάρτιον καὶ Αὐγούστου ὑπὸ τῶν ἐπὶ τούτου διοριζομένων ἐξεταστικῶν ἐπιτροπῶν μεταξὺ τῶν πολιτῶν. Οἱ μαθηταὶ διακρίνονται μὲ τὰς εὐδόχους ἀποκρίσεις των εἰς ὅλα τὰ μαθήματα, εὐδοκιοῦσι δὲ ἐξαιρέτως καὶ εἰς τὴν καλλιγραφίαν, γραμμικὴν ἰχνογραφίαν καὶ σκιαγραφίαν. Διάφορα ἐκ διαφόρων σχολείων ὑποδείγματα δεκαετῶν παιδῶν μαρτυροῦν τὴν προγονικὴν εἰς τὰς πλαστικὰς τέχνας ἐπιδεξιότητα τοῦ λαοῦ τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ Ἑλληνικὴ νεολαία διὰ τὴν ἔμφυτον ἀγχίνοιαν καὶ φιλομάθειαν αὐτῆς, ἤθελε κάμει μεγαλητέρας καὶ ταχυτέρας προόδους, ἂν ἡ κατάστασις τῶν σχολείων ὡς πρὸς τὸ ὕλικόν ἦτο καλλητέρα, καὶ ἂν αἱ δημοτικαὶ ἀρχαὶ ἐφρόντιζον ἐν γένει νὰ ἐκτελῶσιν ἀκριβῶς τὰ περὶ δημοδιδασκαλίας διατεταγμένα. Μεταξὺ τῶν τακτικῶν δημοτικῶν σχολείων μόλις 50 ἔμποροῦν νὰ λογισθῶσιν ἔχοντα πλῆρες κινητὸν καὶ ἀκίνητον ὕλικόν· τὰ δὲ λοιπὰ εἶναι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἐλλιπῆ, καὶ τινὰ δὲ διόλου ἀκατάλληλα καὶ ἀχρηστὰ· ἀλλ' ἐλπίζομεν ὅτι ἀπ' ἐνὸς μέρους ἡ εὐπορία τῶν δῆμων αὐξανομένη, ἀπ' ἐτέρου δὲ καὶ τινὰ μέτρα κατάλ-

ληλα θέλουσιν διορθῶσαι καὶ ταῦτα καὶ ἄλλα εἰς τοὺς γερομένους εἰσέτι δῆμους σχολείων, θέλει ἀνεγείρει, καὶ τοιοῦτοτρόπως πρὸς τοῖς ἄλλοις θέλει ὀλιγοστεύσει καὶ τῶν γραμματοδιδασκάλων ὁ ἀριθμὸς, οἵτινες, ἂν καὶ διόλου ἀνωφελεῖς εἰς τὴν ἀνατροφὴν τῆς νεολαίας, παραβλέπονται ἐξ ἀνάγκης καὶ διὰ τὴν τῶν δημοδιδασκάλων σπανιότητα καὶ διὰ τὴν ἀπορίαν τῶν δῆμων εἰς τὸ ν' ἀναγείρωσι τακτικὰ σχολεῖα.

Ἰπολογίζοντες εἰς 27 χιλ. τὸν ἀριθμὸν τῶν φοιτῶντων εἰς τὰ τακτικὰ δημοτικά σχολεῖα καὶ εἰς τὰ τῶν γδαμματοδιδασκάλων, εὐρίσκομεν ὅτι ἀναλογοῦσι 33 μαθηταὶ τῆς σοικειώδους ἐκπαίδευσως εἰς τοὺς χιλίους, ὑποτιθεμένων τῶν κατοίκων τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος εἰς 800 χιλ. Ἄν δὲ στοχασθῶμεν τοὺς μαθητευομένους κατὰ τὰ φυσικὰ τμήματα καὶ κατὰ τὰς ἐπαρχίας τοῦ βασιλείου, εὐρίσκομεν ὅτι ὡς πρὸς τὸ πλῆθος τῶν κατοίκων εἶναι πλείστορον διαδεδομένη ἡ σοικειώδης ἐκπαίδευσις εἰς τὰς νήσους καὶ ὀλιγώτερον εἰς τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα. Εἰς δὲ τὴν Πελοπόννησον φαίνονται τὴν σήμερον, ὅτι εἶναι τὰ περισσότερα δημοτικά σχολεῖα· ἀλλ' ἄμως ἂν στοχασθῶμεν αὐτὰ ὡς πρὸς τὸν πληθυσμὸν αὐτῆς (ὑποτιθεμένων τῶν κατοίκων αὐτῆς εἰς 400 χιλ.) εὐρίσκομεν ὅτι ὀλίγον τι ὑπὲρ τὸ τρίτον τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν φοιτῶντων εἰς τὰ σχολεῖα ἀνήκει εἰς τὴν Πελοπόννησον· διότι ὀλόκληροι ἐπαρχίαι ἔχουν ἐν ἡ δύο σχολεῖα τακτικά· ἔπειτα εἰς μόνας τὰς μεγαλοπόλεις φοιτᾷ ἱκανὸς ἀριθμὸς παιδῶν. εἶναι ἀξιοσημεῖωτον δὲ ὅτι εἰς δύο ἐπαρχίας ὄρεινὰς καὶ πτωχὰς τῆς Πελοποννήσου (τῆς Κυνοῦρίας καὶ Γορτυνίας) εἶναι συστημένα περισσότερα τακτικὰ σχολεῖα· διότι οἱ κάται-

και εξ αρχής ήναγκάζοντο πρὸς πορισμὸν τῶν ἀναγκαίων νὰ ξενιτεύωνται· ἐκ τούτου δὲ και νὰ συστήσωσι πρὸ χρόνων εἰς τινὰς κωμοπόλεις Ἑλληνικὰ σχολεῖα, ὡς ἐκ τούτων εὐρίσκει τις διαδοθεῖσαν περισσοτέραν φιλομάθειαν εἰς τοὺς κατοίκους.

Και τὸ διδασκαλεῖον, ἔχον τὸν μόνον σκοπὸν τοῦ νὰ μορφώῃ δημοδιδασκάλους, ἀνεπτύχθη και ἐτελειοποιήθη βαθμηδόν, ὡς νὰ παραδίδωνται σχεδὸν ὅλα τὰ μαθήματα, ὅσα ἀπαιτεῖ ὁ νόμος νὰ γνωρίζωσιν οἱ δημοδιδασκαλοὶ. Ἡ Κυβέρνησις διατηρεῖ εἰς αὐτὸ 40 ὑποτρόφους, και δὲν ἀποκλείει ἀπ' αὐτὸ και ἄλλους μαθητὰς, ὅσοι ἔχουν τοὺς τρόπους νὰ διατρέφωσιν ἐξ ἰδίων των· ὥστε οἱ κατ' ἔτος εἰς αὐτὸ διδασκόμενοι συμποσοῦνται εἰς 80-100 μαθητὰς, ἐκ τῶν ὁποίων δύνανται νὰ ἐξέλθωσιν ὡς δημοδιδασκαλοὶ 35-40 κατὰ τὰς δύο ἐξαμηνιαίας ἐξετάσεις, τὰς γινομένας κατ' ἔτος· ὅλοι οἱ μέχρι τοῦ τέλους τοῦ 1838, λαβόντες δίπλωμα δημοδιδασκάλου εἶναι 210 περίπου, ἤγουν μὲν τὸ ἡμισυ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὑπαρχόντων δῆμων

Παρόμοιον μὲ τὸ διδασκαλεῖον εἶναι ὡς πρὸς τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ γυναικείου φύλου, τὸ κατάστημα τὸ διατηρούμενον ὑπὸ τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς ἐταιρείας· αὕτη, ὡς εἶναι γνωστὸν, ἔχουσα κύριον σκοπὸν τὸ νὰ βοηθῇ εἰς τὴν διάδοσιν τῆς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως μεταξὺ τοῦ λαοῦ, ἀνεδέχθη πρὸς τοῖς ἄλλοις και ἔργον ἐπωφελέστατον και ἀναγκαϊότατον τὸ νὰ μορφώσῃ ἰδίως διδασκαλίσας πρὸς ἐκπαίδευσιν τῶν κορασίων τῶν κατὰ τὰς ἐπαρχίας. Πρὸς τοῦτο διατρέφει και ἐκπαιδεύει ἰδίως δαπάναις δέκα ὑποτρόφους και μετ' αὐτῶν ἐκπαιδεύονται και ἄλλα πάμπολα

διαφόρων πολιτῶν κοράσια. Ἡ σύστασις τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς ἐταιρείας φέρει τιμὴν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, ἡ δὲ σύστασις αὐτοῦ τοῦ σχολείου τιμᾷ τὴν ἐταιρείαν, ὅτι ἔλαβεν ἰδικιτέραν φροντίδα περὶ τῆς ἀνατροφῆς τοῦ γυναικείου φύλου. Και ἄλλοτε θέλομεν λάβει ἀφορμὴν νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὰ περὶ τοῦ σχολείου τούτου· κατὰ τὸ παρὸν ἀρκούμεθα νὰ εἴπωμεν εἰς τὴν γενικὴν ταύτην ἔποψιν περὶ τῆς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως, ὅτι αἱ προσπάθειαι τῆς Κυβερνήσεως ἀρ' ἐνὸς μέρους και τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς ἐταιρείας ἀφ' ἐτέρου ὁμοῦ μὲ τὴν προθυμίαν τῶν δῆμων, θέλουν συντείνει τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἐξάπλωσιν και τελειοποίησιν τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως, ἥτις εἶναι τὸ πρῶτον στοιχεῖον τῆς προόδου και τῆς εὐτυχίας παντὸς ἔθνους.

Εἰς τὰ προηγούμενα ἀναφέραμεν περὶ τῶν δημοσίων ἐξετάσεων διαφόρων σχολείων· ἀλλὰ και εἰς τὸ παρὸν ἐκρίναμεν καλὸν νὰ καταχωρήσωμεν ἐν μέρος τοῦ λόγου τοῦ ἐκφωνηθέντος εἰς τὰς δημοσίας ἐξετάσεις τῆς Ἀμαλιουπόλεως (Ν. Μιντζέλας) ὑπὸ τοῦ δημοδιδασκάλου β'. τάξεως κ. Κ. Χριστοδούλου, λυπούμενοι ὅτι δὲν μᾶς συγχωρεῖ ἡ ἔκτασις του νὰ τὸν καταχωρήσωμεν ὀλόκληρον. Αἱ ἐξετάσεις ἀρχίσασαι τὴν 14 Μαΐου διήρκεσαν δύο ἡμέρας, γινόμεναι ἐπὶ παρουσίᾳ ὅλων τῶν ἐκεῖ ὑπαλλήλων τῆς Κυβερνήσεως, τῶν δημοτικῶν ἀρχῶν και πλήθους θεατῶν. Οἱ δὲ μαθηταὶ ἐξετάσθησαν εἰς τὰ μαθήματα τῆς ἀναγνώσεως, γραφῆς, ἀριθμητικῆς, γραμματικῆς, γραμμικῆς ἰχνογραφίας, ἱερᾶς ἱστορίας, κατηχέσεως, γεωγραφίας, και Ἑλληνικῆς ἱστορίας· και 23 ἐξ αὐτῶν ἤρρισευσαν ὡς ἀποκριθέντες ἄριστα εἰς τὰ περισσότερα

τῶν ἀνωτέρω μαθημάτων. Μεταξὺ τῶν ἀριστευσάντων ἦσαν καὶ 2 κοράσια ἀποκριθέντα ἐπίσης καλῶς μετὰ τὰ ἄρρενα εἰς τὰ διάφορα μαθήματα.

Λόγος ἐκφωνηθεὶς κατὰ τὰς δημοσίας ἐξετάσεις τοῦ σχολείου Ἀμαλιουπόλεως, ὑπὸ τοῦ δημοδιδασκάλου κ. Κ. Χρισοδούλου.

Ἄν λοιπὸν, Κύριοι, εἶναι φυσικὸν εἰς πάντα ἄνθρωπον τὸ νὰ χαίρηται διὰ τὰς καλὰς πράξεις, πόσω μᾶλλον πρέπει νὰ χαίρηται διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν τέκνων, ἥτις κάλλιστον οὐσα καθ' ἑαυτὴν, εἶναι καὶ ἡ ρίζα καὶ τὸ θεμέλιον ὅλων τῶν καλῶν; Κάλλιστον βέβαια καὶ γλυκύτατον θέαμα εἶναι τὸ νὰ βλέπῃ τις τὸ λογικὸν τοῦτο πλάσμα τοῦ Θεοῦ, τὸ πλέον ἔντιμον, ἀφ' ὅλα τὰ ὄρατὰ κτίσματα. καὶ τὸ πλασμένον κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν τοῦ δημιουργοῦ του, νὰ βλέπῃ, λέγω, τὸ τοιοῦτον πλάσμα ἐξ ἀρχῆς ν' ἀνατρέφεται καὶ νὰ διδάσκηται λογικῶς, νὰ συνειθίζηται εἰς τὴν ἀγάπην καὶ πράξιν τῶν καλῶν ἔργων, νὰ φωτίζεται μετὰ τὴν ἀλήθειαν, νὰ προφυλάττηται ἀπὸ τὴν κακίαν, ἀπὸ τὰς ἀπάτας τῆς ἀμαθείας, καὶ τοιοιτοτρόπως ν' αὐξάνη καὶ νὰ ὑψόνεται εἰς τὴν ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν του τελειότητα . . . Τοῦτο τὸ μέγα καλὸν, τὸ ὁποῖον αὐτὴ ἡ ἀνθρωπίνη λογικότης συσταίνει εἰς πάντα ἄνθρωπον, εἰς ἡμᾶς τοὺς χριστιανοὺς καὶ προσάττηται ῥητῶς « Οἱ πατέρες λέγει, ἐκτρέφετε τὰ τέκνα ἡμῶν ἐν παιδείᾳ καὶ

νοουθεσίᾳ κυρίου. » Ὅπου ὁ Θεὸς Παῦλος ἐν ᾧ ἀναφέρει τὸ εὐσιώδεςρον πάντων, τὸν ἀνώτατον σκοπὸν, τὴν παιδείαν καὶ νοουθεσίαν κυρίου, τὰς θείας διδασκαλείας, ἀφίνει νὰ ἐνοηθῆται ὡς ὁμολογούμενον καὶ τὴν ἄλλην ἀνθρωπίνην ἐκπαίδευσιν, ὅποια ἀρμόζει γενικῶς εἰς ἕκαστον ἄνθρωπον ἐπειδὴ χωρὶς τῆς δευτέρας εἶναι ἀδύνατον νὰ κατανοήσωμεν τὴν πρώτην κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον.

Οὐδεὶς λοιπὸν αἰσθητικὸς τῶν καλῶν δύναται ν' ἀρνηθῆ τὸ καλὸν τῆς ἐκπαιδεύσεως, καὶ ἂν δὲν ἦτο τίποτε ἄλλο, εἰμὴ μόρφωσις λογικὴ λογικοῦ πλάσματος, καλλιέργεια πρέπουσα εἰς τὰς ψυχικὰς δυνάμεις του, χωρὶς τῆς ὁποίας ἤθελε φαίνεσθαι ὡς φυτὸν, εὐγενὲς μὲν καὶ μεγαλοπρεπές, διὰ τὰ φυσικὰ του χαρίσματα, ἀγενές ὅμως καὶ ταπεινὸν διὰ τὴν ἀγεώργητόν του ἀνάπτυξιν. Ἀλλὰ τώρα ἡ τοιαύτη ἐκπαίδευσις κάλλιστον οὐσα καθ' ἑαυτὴν, εἶναι δὲ καὶ ρίζα καὶ θεμέλιον ὅλων τῶν καλῶν. Τὰ παιδιά ταῦτα μέλλουν νὰ κατασταθῶσι, τὰ μὲν πατέρες, τὰ δὲ μητέρες, ὅλα δὲ πολῖται καὶ πολίτιδες, ὑπεύθυνοι εἰς θεοὺς καὶ ἀνθρωπίνους νόμους, ὑπεύθυνοι καὶ εἰς αὐτὴν τὴν κοινὴν τῶν συζώντων κρίσιν. Ἀφοῦ ἐξέλθωσιν ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν καὶ πρόνοιαν τῶν γονέων, δὲν μένει πλέον εἰς αὐτὰ, εἰμὴ ἡ χρῆσις τῶν ψυχικῶν καὶ σωματικῶν τῶν δυνάμεων, ἡ οἰκονομία τοῦ παρόντος καὶ ἡ πρόβλεψις τοῦ μέλλοντος. Εὐτυχὴς βέβαια ἐκεῖνη ἡ οἰκογένεια, καὶ εὐδαίμων, ἡ ὁποία μετ' ὁποιοῦνδήποτε τίμιον ἐπάγγελμα βίου, καὶ τρόπον νόμιμον καὶ ἀμεμπτον, εὐχαρισοῦσα τὰς παρούσας χρείας της, καὶ προλαμβάνουσα τὰς μελλούσας, ζῆ μετ' ἀγάπην μετ' ἐπινοίαν, μετ' εἰρήνην μετ' ἀφοβίαν ἐκ μέρους τῶν ἀνθρωπίνων νόμων,

με ἀγαθὰς τῆς παρὰ Θεοῦ βοηθείας ἐλπίδας, καὶ με γλυκυτάτην ἔννοιαν τῆς μελλούσης ἀτελευτήτου μακαριότητος, τῆς ὁποίας ἡ ἐλπίς ἐμπνέεται φυσικὰ εἰς τὴν ψυχὴν ἀπὸ τὴν συνείδησιν τῶν καλῶν πράξεων, καὶ τὴν ὁποίαν ἡ θεία δικαιοσύνη καὶ ἀγαθότης βεβαίως ὑπόσχονται. Ἀλλὰ ταῦτα τῆς εὐδαίμονος οἰκογενείας τὰ συστατικὰ πόθεν δύνανται νὰ συνέλθωσιν, ὅταν τὰ τέκνα τὰ μέλλοντα νὰ γίνωσι πατέρες καὶ μητέρες δὲν λάβωσι τὴν πρέπουσαν ἐκπαίδευσιν, ὅταν δὲν διδαχθῶσι τὰ χρέη τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς, τὰ χρέη τοῦ πολίτου, τὰ χρέη τοῦ χριστιανοῦ; Ὅταν δὲν γυμνασθῶσιν ἐν καιρῷ εἰς κἀνὲν τίμιον ἐπάγγελμα βίου, πῶς θέλουν σαθῆ πολιτὶ καὶ πολίτιδες ἀπείρακτοι καὶ ὠφελίμοι εἰς τὴν πατρίδα καὶ εἰς τὸ ἔθνος των; ὅταν μείνωσι διόλου ἀμαθῆ, σερμημένα κοινωφελοῦς ἐπαγγέλματος, συνειθισμένα εἰς ἐλαττώματα καὶ δεδουλωμένα εἰς ἕξεις κακὰς, πῶς θέλουν ἀπολαμβάνει τὴν ἐλευθέρην ἐκείνην ἀφοδίαν, τὴν ὁποίαν ἐμπνέει εἰς τὴν καρδίαν ἢ ὑποταγῆ εἰς τοὺς νόμους; Πόσαι οἰκογένειαι δυσυχῶν διὰ τὴν σέρησιν ταύτης τῆς ἐκπαιδεύσεως; Εἰς πόσας οἰκογενείας δὲν ἐχρησίμευσαν πρὸς εὐδαίμονίαν τὰ πλούτη, ὅθεν καὶ ἂν ἐμβῆκαν διὰ τὴν σέρησιν τῆς ἐκπαιδεύσεως ταύτης; Πόσοι διὰ τὴν σέρησιν τῆς ἐκπαιδεύσεως ταύτης ἐκτραχηλίζονται εἰς παρανομίας, καὶ πίπτουσιν εἰς τὴν δικαίαν ὀργὴν καὶ τιμωρίαν τῶν νόμων! Ἐν ἐνὶ λόγῳ ἡ εὐσοχία τοῦ ἀνθρώπου, ἡ εὐτυχία καὶ ἡ δόξα ἐκάστης πόλεως, ἡ εὐτυχία καὶ ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις ἐκάστου ἔθνους, ἀπὸ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν μικρῶν τούτων πολιτῶν κρέμαται. αὕτη εἶναι ἡ ρίζα καὶ τὸ θεμέλιον ὄλων τῶν καλῶν, καὶ ἡ σέρησις αὐτῆς ὄλων τῶν κακῶν.

Ναί, φίλτατοι ὁμογενεῖς! τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν τέκνων μας

πρέπει νὰ ἔχωμεν ὡς ἐν ἀπὸ τὰ πλέον σπουδαῖα ἀντικείμενα τῆς ἐπιμελείας μας· τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν τέκνων μας πρέπει νὰ περιθάλπωμεν καὶ νὰ σερρόνωμεν ὡς ρίζαν καὶ θεμέλιον ὄλων τῶν καλῶν. Δὲν εἴμεθα πλέον εἰς τὴν δουλείαν τῆς ἀμαθείας καὶ ἀνομίας. νῦν ὑπαρξίς μᾶς ἐδόθη ἀπὸ τὸν αἰώνιον καὶ Παντοκράτορα Κύριον τῶν ἐθνῶν· παιδείας καὶ εὐνομίας ἀπόλαυσις πρόκειται εἰς πάντας χωρὶς κἀμμίαν ἐξαιρέσιν. Οἱ δρόμοι τῆς ἐθνικῆς μας δόξης καὶ εὐτυχίας ἠνοιχθήσαν καὶ καθ' ἡμέραν ἐξομαλίζονται ἀπὸ τὰς χεῖρας τῆς ἀξίας καὶ φρονήσεως.

Πατέρες! τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν τέκνων σας ἐπιμελεῖσθε ἐνόηοντες με τὴν δημόσιον διδασκαλίαν τὰ καλὰ σας παραδείγματα διὰ νὰ μορφώσητε εἰς τὴν κοινὴν πατρίδα πολίτας καλοῦς. Τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν τέκνων σας, λέγω κατ' ἐπανάληψιν, ἐπιμελεῖσθε, ἐπειδὴ τὰ μὲν ἄλλα κτήματα δὲν μένουσι βέβαια καὶ σαθερὰ εἰς ἐκεῖνον, ὅστις τὰ ἔχει, ἀλλὰ μεταβαλλονται καθὼς τὸ παιγνίδιον τῶν κύβων ἐδῶ καὶ ἐκεῖ· μόνη δὲ ἀφ' ὅλα τὰ κτήματα ἡ ἀρετὴ εἶναι τὸ ἀναφαίρετον καὶ σαθερώτατον, ἐπειδὴ παραμένει εἰς τὸν ἔχοντα καὶ ἐν ὄσῳ ζῆ καὶ μετὰ θάνατον. Καλῶς δὲ περὶ τούτου εἶπεν ὁ σοφὸς Σόλων πρὸς τοὺς εὐπόρους.

Ἄλλ' ἡμεῖς αὐτοῖς οὐ δεκαμειψόμεθα

Τῆς ἀρετῆς τὸν πλοῦτον ἐπειδὴ τὸ μὲν ἔμπεδον αἰεὶ

χρηματα, ὃ ἀνθρώπων ἄλλος τε ἄλλος ἔχει

Δηλαδή· Ἡμεῖς δὲν θέλομεν ἀλλάξει τῆς ἀρετῆς τὸν πλοῦτον μ' αὐτὰ τὰ πλούτη· ἐπειδὴ ὁ μὲν πλοῦτος τῆς ἀρετῆς εἶναι σαθερὸς καὶ παντοτεινός· τὰ δὲ χρήματα ἄλλο τε μὲν τὰ ἔχει ἄλλος, καὶ ἄλλο τε ἄλλος.

Σεῖς δὲ ὦ παῖδες μου! ἐπιμελεῖσθε τώρα εἰς τὴν νεαράν

σας ηλικίαν νά προκύψητε διά νά γίνητε ἀξιοί πολῖται τῆς πατρίδος σας· ἀπ' ἐσῶς κρέματα ἡ δόξα τῆς πατρίδος, ἡ δόξα, ἡ εὐτυχία καὶ ἡ δύναμις τοῦ ἔθνους σας. τότε θέλετε ἀγαπᾶσθαι ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς σας καὶ φίλους· τότε ἡ πατρίς θέλει σᾶς ἔχει ὡς παράδειγμα τῆς ἀρετῆς καὶ φρονήσεως, καὶ δὲν θέλει λείπει πάντοτε νά σᾶς μεταχειρίζεται ὡς ὄργανα καὶ μέσα εἰς τοὺς δημοσίους ἀγῶνας τῆς καὶ νά σᾶς βραβεύη τιμῶσα τὰς ἀρετάς σας μὲ τὰ δημόσια ἐπαγγέλματα· τότε οἱ λοιποὶ τῆς πατρίδος σας ἄνθρωποι θέλουσιν σᾶς φέρεи ὡς παράδειγμα ἀρετῆς εἰς τὰ τέκνα των. Αὐτὰ ὅλα ἄς σᾶς παρακινήσουν ἀγαπητοὶ μου μαθηταί! νά προτιμήσητε τὴν ἀρετὴν καὶ παιδείαν, τὴν εὐσέβειαν καὶ ἐπιμέλειαν, καὶ οὕτω νά ἀξιωθῆτε νά ἀπολαύσητε τιμὴν καὶ ὑπόληψιν εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν καὶ δόξαν αἰώνιον εἰς τὴν μέλλουσαν.

ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Χάριν τῶν διδασκάλων καὶ τῶν γονέων.

Αποτελέσματα τοῦ μουσικοῦ ἤχου εἰς
τινα ζῶα.

Τὸ ὄργανον τῆς ἀκοῆς εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ εἰς τὰ πλείοτα τῶν λοιπῶν μαρσφόρων ζῶων σύγκειται ἀπὸ τρία μέρη· α'. τὸ ἐξωτερικόν, τὸ ὑποῖον κοινῶς ὀνομάζομεν αὐτίον ἢ κόγχην τοῦ αὐτίου μὲ τὴν ὀπὴν ὁμοῦ β'. τὸ

μεσαῖον μέρος τὸ ὀνομαζόμενον τύμπανον, διὰ τὴν ὁποίαν ἔχει ἀναλογίαν μὲ τὸ εἶδος τοῦ τυμπανιστικοῦ ὄργανου καὶ γ'. τὸ ἐσωτερικόν, συγκείμενον ἀπὸ διαφόρους κοιλότητας, αἱ ὁποῖαι μὲ κοινὸν ὄνομα λέγονται λαβύρινθος. Ἡ κόγχη σχηματιζομένη ἀπὸ τὸ δέρμα, ἓνα ἰνώδη χόνδρον, δέματα καὶ μύας, χρησιμεύει εἰς συναγωγὴν τῶν ἠχητικῶν, οὕτως εἰπεῖν, ἀκτίνων, αἱ ὁποῖαι διὰ τῆς ὀπῆς προσβάλλουσιν εἰς τὸν ἐμπροσθινὸν ὑμένα τοῦ τυμπάνου. Εἰς τούτου δὲ τὸ κουτίον, ἀποπερατούμενον εἰς τὸν λεγόμενον τοῦ Εὐσταθίου σίρωνα, ὅστις καὶ οὗτος φθάνει ἕως ἄνωθεν τοῦ φάρυγγος ἀνοιγόμενος, εἶναι τέσσαρα κοκκαλάκια συνεχόμενα συνάλληλα, καὶ ἐκ τοῦ σχήματός των ὀνομαζόμενα, σφύρα, ἄκμων, φακοειδὲς καὶ ἀναβολεύς. Τούτου ἡ βᾶσις συναρτᾶται μὲ τὴν ὑμένα τὸν κλείοντα τὴν εἰς τὴν πλευρὰν τοῦ κουτίου ἀνοιγομένην εἰς τὸν πρόδομον τοῦ λαβυρίνθου ὠσειδῆ θυρίδα. Ὁ δὲ λαβύρινθος ἔχει τὸν πρόδρομον, τὸν κοχλίαν (κοιωνοῦντα μὲ τὸ τύμπανον διὰ τῆς ἄλλης θυρίδος τῆς λεγομένης σρογγύλης) καὶ τοὺς ἡμικυκλικούς ὄχετους, ὑπερρωμένους ὦν ὅλος μὲ λεπτότατον ὑμένα καὶ γεμάτος σχεδὸν ἀπο ἓν ὑγρὸν, εἰς τὸ ὁποῖον μέσα εἰσχωρεῖ καὶ ἐξαπλώνεται τὸ ἀκουστικὸν νεῦρον. Ἐκ τῆς τοιαύτης κατασκευῆς τοῦ αὐτίου κατανοεῖται εὐκόλως, ὅτι οἱ ἠχητικοὶ κυματισμοί, προσβάλλοντες τὸν ὑμένα τοῦ τυμπάνου, διαπορθεύονται, διὰ τοῦ περιεχομένου εἰς αὐτὸ ἀέρος καὶ τῶν συνεχόμενων τεσσάρων μικρῶν κοκκαλιδίων, εἰς τὸν λαβύρινθον, καὶ διὰ τοῦ ἐν αὐτῷ ὑγροῦ εἰς τὸ ἀκουστικὸν νεῦρον. Εἰς τὰ ζῶα τῶν κατωτέρων κλάσεων δὲν σύγκειται τὸ ἀκουστικὸν σκεῦασμα ἀπὸ τὰ προειρημένα τρία μέρη. Διότι, διὰ νά ἐκτελεσθῇ τῆς ἀκοῆς τὸ

αἰσθημα, ἀπολύτως ἀναγκαῖον εἶναι τὸ ἀκουσικὸν νεῦρον ἐξαπλούμενον μέσα εἰς ἓν ὑγρὸν ἢ δὲ περαιτέρω σύνθεσις, ἢ τελειοποιήσις καὶ ἢ τροποποιήσις τοῦ ὄργανου, καταστήσει διάφορον, ἐντονότεραν καὶ ἐντελεσετέραν τῶν διαφόρων ἤχων τὴν αἰσθησιν (*).

Εἰς τὸ αὐτίον τοῦ ἀνθρώπου τὸ σχῆμα τοῦ ἀκουσικοῦ τυμπάνου εἶναι στρογγύλον, ὥστε αἱ ἴνες τοῦ ἐπ' αὐτοῦ ὑμένος ἔρχονται κατ' ἀκτῖνας ἀπὸ τὸ κέντρον εἰς τὴν περιφέρειαν, καὶ ὅλα εἶναι ἰσομήκεις. Ὁ κ. Ε. Ὀμης παρετήρησεν, ὅτι εἰς τὸ αὐτίον τοῦ ἐλέφαντος, τοῦ ὁποίου τὸ τυμπανον εἶναι ὠσιδές, αὐταὶ αἱ ἴνες εἶναι ἄνισοι παρόμοιοι μὲ τὰς ἀκτῖνας τὰς ἐξαγομένας ἀπὸ τὴν ἐστίαν μιᾶς ἐλλείψεως. Διὰ τὸν σχηματισμὸν, τὸν ὁποῖον ἔχει τὸ ἀνθρώπινον αὐτίον, γίνεται τοῦτο θαυμασιῶς ἐπιτήδειον εἰς τὴν αἰσθησιν τῆς μουσικῆς ἀρμονίας· εἰς δὲ τὸ τοῦ ἐλέφαντος, αἱ ἴνες αἱ μακρύτεραι καταστήνουσιν εἰς αὐτὸν κατὰ τὴν θεωρίαν τοῦ κ. Ε. Ὀμη, ἐπαισθητὰς καὶ τὰς παραμικροτάτας δονήσεις. Διὰ τὰ βεβαιώσῃ διὰ πείρας, γενομένης εἰς ἐλέφαντα, τὸ περίεργον τοῦτο φαινόμενον, μετέφεραν εἰς τὸ θηριοτροφεῖον ἓν κλαβρίον. Οἱ

φθόγγοι οἱ πλέον ὑψηλοὶ ἐφάνησαν μάλιστα, ὅτι ἐπληξαν τὴν ἀκοὴν τοῦ ἐλέφαντος· ἀλλ' οἱ χθαμαλοὶ ἐξεναντίας ἐκίνησαν ζωηρῶς τὴν προσοχὴν του. Εἰς δὲ τὴν ἀκοὴν τοῦ μεγάλου λέοντος, τοῦ ἐν τῷ θηριοτροφεῖῳ εὐρισκομένου, οἱ ὀξεῖς φθόγγοι τοῦ κλαβρίου ἔκμαν τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο, τὸ νὰ τὸν κινήσῃ δηλ. εἰς μεγάλην ἔκστασιν. Ἀλλὰ μάλιστα ἤγγισαν τὰς τῶν χθαμαλῶν φθόγγων χορδὰς, καὶ εὐθὺς ὁ λέων ἐπετάχθη ὄρθιος μὲ ὀρμὴν τὰ ὀμμάτιά του ἐσπινθηροβολοῦσαν· ἔβαλλεν ὄλας του τὰς δυνάμεις διὰ νὰ κόψῃ τὰς ἀλύσεις του· ἐκτύπα μὲ τὴν οὐρὰν του τοὺς λαγόνας του, καὶ ἐφαίνετο τόσον παρωξυμμένος ἀπὸ μίαν ἀκλόνητον μανίαν, ὥστε αἱ παρευρεθεῖσαι γυναῖκες πρὸς θεὸν ἐξηράνθησαν ἀπὸ τὸν φόβον των. Ὁ λέων ἐβρυχάτο φρικτῶς· καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ συμπτώματα τῆς μανίας του ἔπαυσαν, εὐθὺς ἀπ' οὗ κατεπαύθη καὶ ἡ μουσική. Ὁ κ. Ε. Ὀμης παρετήρησεν ἀνάλογον ὀργανισμὸν εἰς τὰ ἄλλα, εἰς τὰ κερασφόρα ζῶα, εἰς τὰ ἐλεφαντοειδή, εἰς τοὺς λαγούς καὶ εἰς τὰς γάτας.

Κοσμογραφία.

Διὰ μόνης ἀπλῆς παρατηρήσεως κατανοοῦμεν, ὅτι ὅλα τὰ εἰς τὸν οὐρανὸν διεσπαρμένα ἄστρα στρέφονται τριγύρω τῆς γῆς εἰς μίαν ἡμέραν καὶ μίαν νύκτα, ἤγουν εἰς διάστημα 24 ὥρων. Τῷ ὄντι βλέπομεν τὸν λαμπρότατον ἀπὸ ὅλα, τὸν ἥλιον, ν' ἀνατέλλῃ καθ' ἡμέραν ἀπὸ ἓν μέρος, τὸ ὁποῖον λέγομεν Ἀνατολήν, νὰ διατρέχῃ ὅλην τὴν ἔκτασιν τοῦ οὐ-

(*) — Εἰς πείρας ἐβεβαιώθησαν οἱ ἰατροὶ ὅτι ὁ ἦμην τοῦ τυμπάνου καὶ τὰ 3 πρῶτα κοκκαλίδια ἂν ἀπολεισθῶσιν, ἢ πάθωσιν ἕκ τινος ἀβρώστιας, ἢ κώφωσις δὲν συμβαίνει εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἂν μόνον ὁ ἦμην ὁ κλείων τὴν ὄπην τῆν στρογγύλην καὶ ὁ ἀναβολεὺς ὁ κλείων τὴν ὠσιδῆ θυρίδα ὑπάρχωσι σώοι καὶ ἀβλαβεῖς. Ἄν ὁ ἐξεναντίας πάθῃ οὗτος καὶ ὁ ἦμην ὁ κλείων τὸν λαβύρινθον, ὥστε νὰ ἐκχυθῇ τὸ εἰς αὐτὸ περιεχόμενον ὑγρὸν, τότε κωφάινεται ὁ ἄνθρωπος. Παρομοίως λέγουσιν, ὅτι ἐπέρχεται ἡ κώφωσις, καὶ θταν φραχθῇ, ὁ εἰς τὸν φάρυγγα ἀνοιγόμενος εὐσταθιανὸς σίφων, διὰ τοῦ ὁποίου εἰσέρχεται καὶ ἐξέρχεται ὁ ἀήρ εἰς τὸ κεντὸν τοῦ τυμπάνου.

ρανοῦ, καὶ νὰ πηγαίη νὰ βασιλεύη εἰς τὸ ἀντικρουνὸν μέρος τὸ ὁποῖον λέγεται Δύσις, καὶ νὰ ἐπανέρχεται πάλιν τὴν ἐπαύριον εἰς τὴν Ἀνατολήν. Τὸ αὐτὸ παρατηροῦμεν ὅτι κάμνουν καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι ἀστέρες· φαίνονται ὅτι, εἰς αὐτὸ τὸ διάστημα τοῦ καιροῦ, κινούμενοι περιγράφουν κύκλους τριγύρω τῆς γῆς, καὶ ἡ κοινὴ αὕτη κίνησις φαίνεται ὅτι γίνεται περὶ ἐν σημεῖον, τὸ ὁποῖον διαμένει ἀκίνητον ὡς ἀξῶν (ζροφίδι). Τοῦτο δὲ ὀνομάζεται Πόλος, καὶ γνωρίζεται ἀπὸ ἓνα ἀστέρα, ὁ ὁποῖος εἶναι πολλὰ πλησίον τοῦ Πόλου, ὅθεν καὶ ὀνομάζεται *Πολικὸς ἀστήρ*.

Ἀπὸ ἄλλην ὁμοίως ἀπλὴν παρατήρησιν κατανοοῦμεν, ὅτι ὁ Ἥλιος καὶ ἡ Σελήνη, οἱ δύο κυριώτεροι ἀστέρες τοῦ Οὐρανοῦ, δὲν ἐμμένουσι σταθερῶς εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν ὡς πρὸς τοὺς ἄλλους ἀστέρας· ὁ Ἥλιος προχωρεῖ καθ' ἡμέραν ὀλίγον πρὸς ἀνατολὰς κινούμενος ἀντιθέτως ὡς πρὸς τὴν κοινήν τοῦ παντὸς κίνησιν, εἰς τρόπον ὅτι αὐτὸς δὲν δύνει οὔτε ἀνατέλλει πάντοτε μὲ τοὺς αὐτοὺς ἀστέρας. Τὰ σημεῖα προσέτι τῆς ἀνατολῆς καὶ τῆς δύσεως αὐτοῦ δὲν εἶναι πάντοτε τὰ αὐτὰ ἀλλὰ πλησιάζουν, ἢ ἀπομακρύνονται ἀπὸ τὸν Πόλον κατὰ τὰς ὥρας τοῦ ἔτους· αἱ δὲ μεταβολαὶ αὗται τῆς θέσεως περιορίζονται εἰς τινὰ ὅρια, τὰ ὅποια δὲν ὑπερβαίνει ποτὲ τὸ λαμπρότατον τοῦτο ἄστρον. Ἐκ τούτων τῶν παρατηρήσεων λοιπὸν κατήντησαν, φυσικῶ τῷ λόγῳ, νὰ συμπεράνωσιν, ὅτι ὁ Ἥλιος ἔχει μίαν ἡμεροῦσιον κίνησιν κοινήν μὲ τοὺς εἰς τὸν Οὐρανὸν λοιποὺς ἀστέρας· παρεκτὸς δὲ ταύτης ἔχει καὶ μίαν ἄλλην κίνησιν ἰδίαν, ἣτις γίνεται ἀντιθέτως μὲ τὴν πρώτην. Ἡ Σελήνη, μεταβάλλουσα καὶ αὐτὴ τὴν θέσιν της σχετικῶς ὡς πρὸς τὰ ἄλλα ἄστρα καὶ πρὸς τὸν Ἥλιον, μᾶς ἀποδεικνύει παρομοίως ὅτι ἔχει καὶ αὐτὴ μίαν ἰδίαν κίνησιν. (ἀκολουθεῖ)

Ὁ ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ ΗΛΙΑΣ ΧΡΙΣΤΟΦΙΔΗΣ.

ΕΚ ΤΗΣ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΧΡΙΣΤΟΦΙΔΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ

Η ΑΓΑΘΗ ΤΥΧΗ.
